

LATVIJAS PAŠVALDĪBU SAVIENĪBA

Mazā Pils iela 1, Rīga, LV-1050
Tālr. 67226536, fakss 67212241
e-pasts: lps@lps.lv
www.lps.lv

Nod.maks.kods: 40008020804
Nor.konts LV53UNLA0001001700906
AS "SEB banka"
kods UNLALV2X

Rīga
Nr. $\{\text{edoc_reg_nr}\}$

$\{\text{edoc_reg_date}\}$

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības
ministram Jurim Pūcem

*Par Vides aizsardzības un reģionālās attīstības
ministrijas 2019. gada 25. aprīļa rīkojumu Nr. 1-
2/59 "Par Ikšķiles novada iedzīvotāju aptaujas
"Ikšķiles novada balsojums" nolikuma darbības
apturēšanu"*

Latvijas Pašvaldību savienība (LPS) ir iepazinusies ar Jūsu 2019. gada 25. aprīļa rīkojumu Nr. 1-2/59 "Par Ikšķiles novada iedzīvotāju aptaujas "Ikšķiles novada balsojums" nolikuma darbības apturēšanu" (turpmāk – rīkojums) saturu un uzskata to par antidemokrātisku un cilvēktiesības ierobežojošu. Jūsu rīkojums ir pretenciozs un ar selektīvu juridisko pamatojumu un interpretāciju. Uzskatām, ka Jūsu rīkojums neatbilst Latvijas Republikas Satversmes 1., 100. un 101.pantam, Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk – Harta) 3. un 5. pantam, nemaz nerunājot par vairākiem likuma "Par pašvaldībām" pantiem.

Pašvaldībai ir divas dabas – "valsts aģents" un "autonoms" - un tās abas ir nostiprinātas likuma "Par pašvaldībām" 3.pantā. Tajā ir noteikts, ka vietējā pašvaldība ir vietējā pārvalde, kas ar pilsoņu vēlētas pārstāvniecības — domes — un tās izveidoto institūciju un iestāžu starpniecību nodrošina likumos noteikto funkciju, kā arī šajā likumā paredzētajā kārtībā Ministru kabineta doto uzdevumu un pašvaldības brīvprātīgo iniciatīvu izpildi, ievērojot valsts un attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses. "Valsts aģenta" gadījumā pašvaldība rīkojas kā valsts vietnieks un tajā daļā varētu piekrist uzstādījumam, ka pašvaldība rīkojas tikai atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam un dara tikai to, kas ir atļauts likumos. "Autonoma" gadījumā pašvaldība rīkojas vietējo iedzīvotāju interesēs un dara to, kas ir vairāk vajadzīgs vietējam iedzīvotājam. Tā ir pašvaldību tiesības. Pašvaldību tiesībās kā patstāvīgu tiesību principu tradicionāli piemin ievēlējamību, un šis princips ir uzskatāms arī par vietējās kopienas iedzīvotāju interešu īstenošanas būtisku nosacījumu¹. Visu pirms pašvaldības ir vietējo iedzīvotāju interešu īstenošanas, un ja centrālās valdības darbības īstenošanā politika ir nelabvēlīga vietējiem iedzīvotājiem, vietējās pašvaldības pienākums ir iestāties par vietējo

¹ Satversmes tiesas 2009.gada 20.janvāra nolēmumā lietā Nr. 2008-08-0306 38.lpp.

iedzīvotāju interesēm. Pie iedzīvotāju interesēm ir pieskaitāma arī administratīvi teritoriālā reforma, proti, iedzīvotājam ir tiesības pausta savu viedokli par to, kādā teritorijā viņš vēlas dzīvot, tādēļ likuma “Par pašvaldībām” 61.¹ panta otrās daļas 1.punkts noteic, ka publiskā apspriešana jārīko par pašvaldības administratīvās teritorijas robežas grozīšanu. Administratīvās teritorijas grozīšana nenozīmē tikai administratīvās robežas pamainīšanu viena novada ietvaros. Administratīvās teritorijas robežas grozīšana ir jāsaprot plašāk – arī pievienojot vai sadalot novadu citam novadam, jo tādējādi administratīvās teritorijas robežas tiek grozītas. Savukārt likuma “Par pašvaldībām” 21.pantā ir noteiktas, ka Dome var izskatīt jebkuru jautājumu, kas ir attiecīgās pašvaldības pārziņā, turklāt **tikai dome var** [...] lemt par attiecīgās administratīvās teritorijas likvidēšanu, tās robežu grozīšanu vai nosaukuma maiņu. Vēl vairāk saskaņā ar likuma “Par pašvaldībām” 12.pantu, pašvaldības attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju interesēs var brīvprātīgi realizēt savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, ja tas nav Saeimas, Ministru kabineta, ministriju, citu valsts pārvaldes iestāžu, tiesas vai citu pašvaldību kompetencē vai arī ja šāda darbība nav aizliegta ar likumu.

Neapstrīdot rīkojumā piesauktā Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmumā Nr. 2008-08-0306 atzītos secinājumus, ka "Latvijas Republikas administratīvi teritoriālā reforma atzīstama par svarīgu un nozīmīgu valsts un sabiedrības dzīves jautājumu, kas ir jāizlemj pašam likumdevējam, proti, Saeimai", vēršam uzmanību, ka šis secinājums ir citēts ārpus konteksta un tiek piemērots selektīvi. Satversmes tiesas nolēmumā minētais secinājums ir izdarīts, jo administratīvi teritoriālā reforma neietekmē tikai atsevišķas vai nedaudzas vietējās pašvaldības. Līdz ar to tiktāl, ciktāl attiecīgais pārveidojums nav vērsts uz kādu konkrēti identificējamu atsevišķu vietējo pašvaldību, bet ietekmē valsts teritoriju kopumā vai ievērojamā tās daļā, par reformas īstenošanu atbildīgā lēmēj institūcija pamatā ir brīva noteikt galvenās intereses, kas liekamas reformas pamatā, kā arī kritērijus, pēc kuriem tā īstenojama. Rīkojumā minētajā Satversmes tiesas nolēmumā nav vērtētas iedzīvotāju tiesības paust viedokli par administratīvās teritorijas robežu grozīšanu, kas ir būtiski, jo ar rīkojumu tas tiek fundamentāli ietekmētas, jo ar šo rīkojumu tiek plānots apturēt iespēju teritorijā dzīvojošiem iedzīvotājiem paust savu viedokli par to, kādā teritorijā viņi vēlas dzīvot. Šāds rīkojums fundamentāli ierobežo Satversmes 1., 100. un 101. pantā noteiktās tiesības, proti, demokrātiskā valstī iedzīvotājiem tiek liegta vārda brīvība un tiesības iesaistīties pašvaldību darbā, palīdzot formulēt pašvaldībai viedokli par administratīvi teritoriālo reformu, kas pašvaldībai jāformulē, lai ievērotu Hartas 5.pantu. Tādējādi tiek pārkāpts starptautiskais līgums, kas normatīvo aktu hierarhijā ir augstāk nekā likumi.

Atgriežoties pie iedzīvotāju tiesībām paust viedokli par administratīvi teritoriālo reformu, vēršam uzmanību uz to, ka iedzīvotāju tiesības paust viedokli par administratīvi teritoriālo reformu Satversmes tiesa ir vērtējusi savā 2009. gada 30.oktobra spriedumā lietā Nr. 2009-04-06. Lai arī Satversmes tiesa šajā spriedumā ir pievienojusies viedoklim, ka Hartas 5. pants neparedz

pašvaldībai “veto tiesības” attiecībā uz tās teritorijas izmaiņām, un pašvaldības pozitīvs lēmums par šādām izmaiņām nav priekšnoteikums tam, lai pilnvarota valsts institūcija šādas izmaiņas veiktu, bet Satversmes tiesa norāda, ka ir jābūt ievērotām Hartas 5. panta prasībām par pienācīgu konsultēšanos ar vietējo kopienu. Satversmes tiesa secināja, ka interpretējot Hartas 5. pantu kopsakarā ar Satversmes 101. panta otrās daļas pirmo teikumu, par konsultācijām ar vietējo kopienu Hartas 5. panta izpratnē vispirms uzskatāmas konsultācijas, kurās uzklauts vietējās pašvaldības tieši vēlētajās institūcijas domes vai padomes viedoklis. No minētā Satversmes tiesas sprieduma izriet arī secinājums, ka par atbilstošām Hartas 5. pantam, ja tas tiek interpretēts kopsakarā ar Satversmes 101. panta otrās daļas pirmo teikumu, šīs konsultācijas var uzskatīt tad, ja pašvaldībai bijusi iespēja izstrādāt savu viedokli domē.

Lai noformētu pašvaldības domes viedokli pašvaldībai ir ne tikai tiesības, bet arī pienākums noskaidrot vietējo iedzīvotāju viedokli. To paredz arī Hartas 4. panta sestā daļa. Būtiski pieminēt, ka Satversmes tiesas 2009. gada 30. oktobra spriedumā lietā Nr. 2009-04-06 ir atzīmēts, ka Latvijas Zinātņu akadēmijas Terminoloģijas komisija ir izteikusi viedokli, ka Hartas angļu valodā sastādītajā tekstā lietotais jēdziens *local communities* latviešu valodā būtu tulkojams ar vārdkopu “vietējās kopienas”, nevis “vietējā vara” un ar to būtu saprotams visu attiecīgās teritorijas iedzīvotāju strukturēts kopums (sk. Satversmes tiesas 2009. gada 20. janvāra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2008-25-01 2. punktu). Tādējādi vietējo iedzīvotāju viedoklis šajā jautājumā ir būtisks.

Rīkojumā Jūs uzsverat, ka pašlaik spēkā esošais tiesiskais regulējums neparedz pašvaldībām tiesības rīkot vietējos referendumus. Vēršam uzmanību uz to, ka Likumā “Par pašvaldībām” 61.³ pantā ir noteikts, ka pašvaldības likumā noteiktajā kārtībā ir tiesīgas rīkot pašvaldības referendumu. Lai arī šis norma nav stājusies spēkā, jo nav pieņemts speciāls likums, tomēr likumdevējs ir paredzējis, ka pašvaldības varētu rīkot referendumus. Tāpat vēršam uzmanību uz to, ka pašvaldībai likumā ir piešķirtas brīvprātīgās iniciatīvas tiesības jebkurā jautājumā, kas nav aizliegts ar likumu (Eiropas vietējo pašvaldību hartā 3. pantā nostiprinātais pašvaldības princips, likumā Par pašvaldībām 12. pantā noteiktā brīvprātīgās iniciatīvas īstenošanas kārtība). Tādējādi pašvaldība var regulēt jautājumus, kas nav nacionālajā likumā noregulēti. Līdz ar to, kamēr likumā nav noteikta pašvaldību referenduma īstenošanas kārtība, pašvaldības dome šādu referendumu iedzīvotāju interesēs var organizēt brīvprātīgās iniciatīvas kārtībā.

Tomēr, ņemot vērā 2009. gada 30. oktobra spriedumā lietā Nr. 2009-04-06 paustās atziņas, tam, kādā veidā pašvaldības dome noskaidro iedzīvotāju viedokli (aptauja, referendums, anketēšana, iedzīvotāju vēstules ar brīvi paustu viedokli, telefoniska intervija, balsojums utt.), nav nozīmes, ciktāl tas palīdz pašvaldības domei formulēt savu viedokli, ko paust tālāk likumdošanas procesā.

Lai arī ministram ir tiesības atbilstoši likuma “Par pašvaldībām” 49. pantam apturēt nelikumīgi izdotu domes saistošo noteikumu vai citu

normatīvo aktu darbību, minētajā pantā arī noteikts, ka rīkojumam ir jābūt motivētam. Hartas 4.panta ceturtnā daļa liedz ministram iekaukties aptaujas rīkošanā. Saskaņā ar savu rīkojumu esat apturējis Ikšķiles novada iedzīvotāju aptaujas “Ikšķiles novada balsojums” nolikuma darbību, par pamatu piesaucot tiesību normas, kas ir saistītas ar Jūsu uzraudzības tiesībām, tomēr rīkojumā nav nevienas atsauces uz materiālajām tiesību normām, saskaņā ar kurām apturētais nolikums būtu nelikumīgs, tādēļ lūdzam sniegt skaidrojumu sekojošos jautājumos:

1)Kādiem normatīvajiem aktiem, to pantiem vai punktiem neatbilst Ikšķiles novada domes apstiprinātais Ikšķiles novada iedzīvotāju aptaujas “Ikšķiles novada balsojums” nolikums?

2) Kā pašvaldības var izpildīt likumā “Par pašvaldībām” 3. pantā noteikto – ievērot attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju intereses, un realizēt Satversmes tiesas 2009.gada 30.oktobra spriedumā lietā Nr. 2009-04-06 pienākumu noskaidrot vietējās kopienas iedzīvotāju viedokli?

Priekšsēdis

(paraksts*)

Gints Kaminskis

Kristīne Kinča 67508526
kristine.kinca@lps.lv

* Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu